ANTROJI DALIS

DRAUGAS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

Saturday supplement

1987 m. liepos mėn. 25 d. / July 25, 1987 Nr. 144(30)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Krikščioniškas ir lietuviškas rūpestis

Ateitininkų studijų dienose

Vasaros karščiai ir bendruomenės kultūrinis gyvenimas: pirmu požiūriu tai atrodytų tiesiog du nesuderinami dalykai. Vasaros atostogų metu ieškome šešėlio po medžiu, kur patogiai įsitaisę skaitome knygą. Štai vasaros metu net ir šis kultūrinis priedas paima mėnesio atostogas.

O tačiau kultūrinis gyvenimas vyksta ir vasaros metu. Europos miestuose rengiami muzikos festivaliai, meno savaitės. Amerikos didieji simfoniniai orkestrai persikelia vasaros sezonui į gamtą — Chicagos simfonija į Ravinia, Bostono — į Tanglewood. Dramos mėgėjai traukia į Kanados Stratfordo teatrinį festivalį. Jau nuo devynioliktojo šimtmečio vasaros metu vyksta Chautauqua, New Yorke, paskaitos ir diskusijos, rišant stovyklavimą gamtoje su idėjiniu dalyvių praturtinimu — tai savita Amerikos kultūrinio gyvenimo tradicija, vėliau išsiplėtusi ir į kitas JAV vietoves.

Ir lietuviškame pasaulyje yra gyvos panašios į Chautauqua vasaros susibūrimus tradicijos. Štai visai neseniai „Dainavos" stovyklavietėje įvyko metinės Akademinio skautų sąjūdžio studijų dienos. Toje pačioje stovyklavietėje jau daug metų vyksta Lietuvių fronto bičiulių ir Mokytojų studijų savaitės. Jau trisdešimt ketvirtą kartą vasaros gale Tabor Farm, Sodus, Michigan, įvyks Santaros-Šviesos suvažiavimas. Ateitininkai sendraugiai ruošia vasaros stovyklas „Dainavoje" ir Kennebunkporte. O ten prie Atlanto krantų visą vasarą randame muzikos ir dailiojo žodžio vakarus. Europos lietuviai ir svečiai iš užjūrių kasmet susirenka Europos lietuvių studijų savaitei. Tad peno dvasiai daug randame vasaros metu ir lietuvių kalba.

Šia proga norėtume stabtelti prie naujo kultūrinio įvykio. Tai rugsėjo 4-7 d. „Dainavos" stovyklavietėje ruošiamos Ateitininkų studijų dienos. Tai dar vienas paskaitų ir diskusijų savaitgalis prie Spyglio ežero, kuris galbūt taps irgi metine tradicija. Šios studijų dienos yra lyg tąsa praėjusiais metais labai gerai pasisekusios Ateitininkų Federacijos jubiliejinės stovyklos. Antra vertus, šios studijų dienos yra taip pat ir tąsa daug metų vykusių Trikampio susitikimų, kuriuose suvažiuodavo Detroito, Clevelando ir Chicagos studentai ateitininkai. Į šias studijų dienas studentai ir sendraugiai žada susirinkti ne tik iš šių trijų vietovių, bet taip pat ir iš Toronto bei Atlanto ir Pacifiko krantų.

Detali Ateitininkų studijų dienų programa bus išspausdinta *Draugo* ateitininkų skyriuje, tad čia ją paliesime tik bendrais bruožais. Aktualius laiko ženklus stebės ir svarstys Gintė Damušytė paskaitoje apie politinius piligrimus į Maskvą, o Viktoras Nakas sustos prie viešumo ir persitvarkymo Sovietų Sąjungoje teikiamų progų ir ateities politinių perspektyvų. Saulius Sužiedėlis savo paskaitoje „Vyskupas Jurgis Matulaitis ir Vilniaus problematika 1918-22 metais" pateiks duomenų apie labai svarbų Lietuvai laikotarpį. Kęstutis Keblys aptars poeto Kazio Bradūno kūrybą ir jo naująjį rinkinį *Krikšto vanduo Joninių naktį*. Aušra Liulevičienė kalbės apie Antaną Maceiną kaip kultūros teologą. Kun. Antanas Paškus žvelgs į Bažnyčią šiandien ir spės jos ateitį. Arvydas Žygas skaidrių vakare nukels studijų dienų dalyvius į Lietuvos krikščionybės jubiliejaus iškilmes Romoje. Poetas Kazys Bradūnas literatūros vakare skaitys savo naująją kūrybą. Sekmadienio vakare dalyviai turės progą išgirsti Šatrijos korporančių oktetą „Šatrijos balsas".

Šios Ateitininkų studijų dienos bus savotiška derliaus šventė, nes jose bus džiaugiamasi praėjusių metų vaisiais — arkivyskupo Jurgio Matulaičio palaimintuoju paskelbimu, Lietuvos krikšto sukakties paminėjimu, trimis ką tik išspausdintomis, ateitininkų išleistomis knygomis — Kazio Bradūno naujausiu poezijos rinkiniu *Krikšto vanduo Joninių naktį*, Antano Paškaus svarstymais *Bažnyčia šiandien* ir pomirtiniu Antano Maceinos veikalu *Ora et Labora — Bažnyčios ir kultūros klausimu*. Tad studijų dienos bus įvykingos vasaros uždarymas ir žingsnis į naujuosius mokslo metus. Tikimasi, kad šios studijų dienos (taip kaip ir praėjusių metų jubiliejinė stovykla) suburs didelį būrį tų, kurie „Dainavoje" dar moksleiviais būdami pradėjo stovyklauti. Tai bus ir draugų susitiktuvės po daugelio metų.

Studijų dienų rutina gal ir yra viena iš svarbiausių funkcijų, kurias atlieka mūsų ideologinės organizacijos. Tokiuose suvažiavimuose džiaugiamės vis naujomis kultūrinėmis jėgomis — neseniai baigusiais ar pas mus tik ką atvykusiais, ar vėl į mūsų tarpą sugrįžusiais. Tai yra puiki proga jauniems žmonėms savo mintimis ir darbais prisistatyti lietuviškajai visuomenei. Į studijų dienas atvykusieji turi progos įsitikinti, kad mūsų visuomenė turi savo nuolatinio atsinaujinimo dinamiką. Ateitininkų perspektyvoje šios studijų dienos „Dainavoje" yra logiška daug metų vykusių studentų ir moksleivių ateitininkų studijų dienų ir kursų tąsa. Jos jungiasi taip pat prie daug metų vykusių Chicagoje Gavėnios seminarų grandinės, o taip pat ir „Ateities" akademinių savaitgalių tradicijos. Šie akademiniai savaitgaliai vyksta rudenį (šįmet bus jau septinti metai iš eilės) Chicagos Jaunimo centre ir Ateitininkų namuose, Lemonte. Čia literatūrinių bei visuomenės mokslų temomis paskaitas jau yra skaitę keli tuzinai mūsų mokslininkų ir tyrinėtojų, o savaitgaliuose dalyvauja plačioji lietuvių visuomenė. „Dainavoje" ruošiamas Ateitininkų studijų dienas nereiktų suprasti kaip konkurenciją „Ateities" akademiniams savaitgaliams, bet kaip dar vieną naują progą gyvam kultūriniam ir idėjiniam dialogui. Kadangi tai yra tikrasis mūsų krikščioniško ir lietuviško gyvenimo gyvastingumo laidas, džiaugiamės šia nauja Ateitininkų Federacijos tarybos, ypač jos pirmininko dr. Algio Norvilo, pastanga. Tikimės, kad jų rūpestis duos gražių vaisių — naujų minčių ir energijos ateitininkų sąjūdžiui, o per jį visiems lietuviams.

(a. ll.)

Šiame numeryje:

Ateitininkų studijų dienos • Claude Simon „Flamandų kelias" • Dr. Juozas Meškauskas • Aldonos Veščiūnaitės poezija • Naujos knygos • Stratfordo festivaly • Chicagos teatruose • Temos Santaros-Šviesos suvažiavime • „Margučio" renginiai • Kultūrinė kronika • Nuomonės ir pastabos • Nauji leidiniai

Kavalerija modernaus karo audroje

Claude Simon „Flamandų kelias"

PETRAS MELNIKAS

Vokiečių okupacijos laikais, 1942 metais, atlikęs studentišką dviejų savaičių miškų kirtimo prievolę, dirbau vasarą Kaune Darbo ministerijoje, kur vėl pareikalavo važiuot darbams į mišką. Atsisakiau, teisinaus, ir Darbo ministro buvau pagąsdintas išvežimu į Saksoniją. 1944 metais pasitraukiau į Austriją ir ten teko susitikti su nemažai išdidžių sugaudytų prancūzų darbininkų lageriuose. Kas žino, gal Saksonijoje būčiau praėjęs pro šalį ar susitikęs su karo belaisviu prancūzu Claude Simon? Galbūt. Jis iš ten pabėgo, įsijungė į prancūzų pogrindį ir 1985 metais laimėjo Nobelio literatūros premiją.

Jo *Flamandų kelias* prasideda darbu Saksonijoje ir aprašo baisų 1940 m. gegužės mėnesio prancūzų pralaimėjimą kare, traukimąsi, paniką, badą. Kariams atrodė, lyg būtų įvykęs kažkoks išdavimas. Kavalerija, kaip ir Lenkijoje, buvo nacių tankų sunaikinta. Chronologiškai jo knygos turinys maždaug toks, nors ji parašyta nechronologiškai:

Kilęs iš aristokratų prancūzų kapitonas de Reixach prieš karą buvo vedęs jaunutę prastuolę Corinne, laikė arklius ir kartais be savo jojiko Iglesia pats jodavo ir pralaimėdavo lenktynes. Corinne jam buvo neištikima (su Iglesia). 1940 metais ant Flamandų kelio po baisaus pralaimėjimo prieš vokiečius raitelių brigada sunaikinama. Keturi kavaleristai su Reixachu priešaky, jo vedami, lyg tyčia savižudiškai papuola į vokiečių snaiperių-žvalgų kulkosvaidžio ugnį. De Reixach, iškėlęs kardą, krenta negyvas. Likusieji klajoja, patenka vokiečių nelaisvėn, suguldomi kaip gyvuliai lauke, vežami traukiniu į Saksoniją darbams, barakuose kenčia gėdą, pusbadžiai. Atsimena de Reixachą ir vienas iš jų pabėga. Tai Georges, kuris po karo, susitikęs de Reixacho našlę, kūniškoj meilėj pergyvena simboliškai traumatiškus karo epizodus ant to Flamandų kelio. Bet po to našlė Corinne verkia ir muša Georges iš desperacijos, sakydama, kad jis jos nemyli ir jo meilė yra kaip graffiti ant sienų kareivinių tualetuose.

Autorius Claude Simon pats karą pergyveno fronte ir kaip belaisvis. Veikėjų vardai romane tik pakeisti ir jis kalba Georges lūpomis. Bet tiršta migla dengia visą romaną. Nežinia, kur pradžia, kur pabaiga; viskas labai sumaišyta, kaip kortų kaladėj. Epizodai pertraukiami kitais epizodais, tęsiami toliau dalimis, einama į priekį šiek tiek, grįžtama atgal, net 150 metų, į Prancūzų revoliucijos laikus, vis ieškant panašių sugretinimų, pralaimėjimų ir savižudybių: Reixacho prosenelis balsavo už pasiuntimą karaliaus į giljotiną — vėliau nuogas nusižudė; pralaimėjimas senovėje Ispanijoje — prancūzai vejami per kalnus; 1940 metų gegužės kare, po aštuonių dienų nesėkmės, prirašęs šimtus beverčių įsakymų į frontą, sužinojęs, kad jo brigada sunaikinta, brigados generolas traukiasi iš štabo, palikęs planus, ir nusišauna, nepakęsdamas gėdos.

Kartais tas pats dialogas vietos atžvilgiu traktuojamas laisvai: prasideda, traukiantis ant arklių iš fronto, tęsiasi nelaisvėj barake, sugrįžta į traukinį Saksonijon, ar kare stimpant kluone arkliui, kurį slaugo jojikas, jau kareivis Iglesia. Dialogo vieta neribojama, tarsi dialogas tęstųsi kelerius metus. Daug sugretinimų: senovėj traukiantis iš Ispanijos, išvargęs kareivis veltui prašo princo pavežti jį karieta bent galiuką — 1940 metais traukiantis iš fronto veltui de Reixacho kareivis prašo vieno jo atsarginio arklio; užsėdęs ant arklio, jis piktai de Reixacho paliepiamas nulipti.

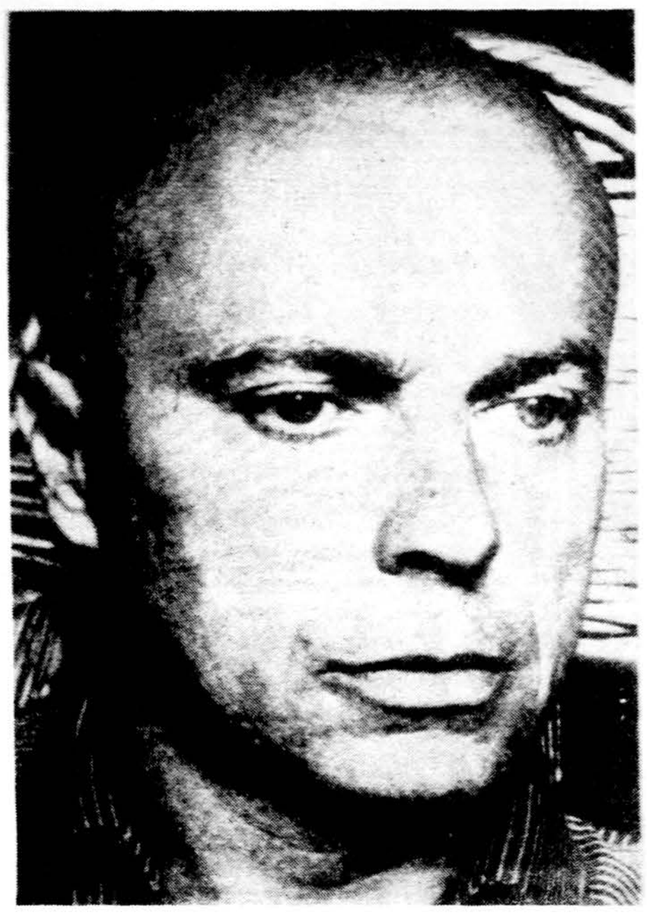

Claude Simon

Pacifizmas, kariška drausmė ir žmogaus pasigailėjimas kaitaliojasi romane. Kai kurie epizodai ilgi (jie lengviau skaityti), kiti išdygsta be paruošimo, treti sudurti taip, kad paremia vienas kitą simboliškai. Štai aprašymas: de Reixachas prieš karą yra bepralaimintis arklių lenktynes, staiga tai pertraukiama sakinio viduryje ir pavirsta vokiečių puolimu iš pasalų ir eskadrono sunaikinimu — du pralaimėjimai greta.

Romanas baigiamas svarbiu, detalizuotu de Reixacho ir kelių kitų raitelių artėjimu prie krūmų, į kuriuos šis aristokratas — kapitonas, nors kaimiečių perspėtas, kad ten slepiasi vokiečiai, joja, lyg savižudis į savo galą, ir miršta kulkosvaidžio pakirstas, bent iškėlęs kardą, bent balne, ne kaip belaisvis...

Be jau minėtų romane yra ir daugiau puikiai aprašytų, įsidėmėtinų vietų ir epizodų: išvargusių kavaleristų traukimasis iš fronto, lietui be perstojo lyjant; rūpinimasis sužeistu arkliu kluone, jo užkasimas ūkininko sode; ten nepaimtas kariuomenėn šlubas civilis su šautuvu gąsdina kavaleristą, žadėdamas jį nušauti, sakydamas: „Kiekvienas turi savo bum-bum, kai vyksta karas"; pasirodymas bažnytkaimy prie smuklės pirmųjų vokiečių automobilių — vokiečių kariai yra sumiše ir neima nelaisvėn civiliškai persirengusių kavaleristų, nors tie iš alkio ir girti jiems pasiduoda, tik toliau skubiai važiuoja okupuoti Prancūziją.

Paberta ir filosofinių minčių: aristokratas de Reixach drasa ir filosofija mėgino save raminti. Bet antagonizmas realybei sustabdo veiksmą: vien žiūrėjimas ar nesistengimas matyti tai, kas dedasi, yra savižudybė. Paprastas kareivis yra išlavintas negalvoti, nes jei jis per daug žino, jis pasiduoda panikai, o intelektualai yra nekokie kareiviai. Romano veikėjas žydas Blum nemėgo tempti šautuvo, būti medžiojamas, ir nemėgo pats medžioti (užmušti). Kai kare subombardavo Leipzigo biblioteką, sunaikino milijonus knygų. Bet jei tų knygų išmintis nesustabdė karo, tai jos buvo bevertės. Žmogui ne knygos svarbios, reikia labiau batų, drabužių, muilo, dešros, cukraus ir t.t. O pasakytas žodis svaresnis už parašytąjį (vadinasi, literatūra bejėgė).

Romano kalba aiški, be puošmenų, bet stilius laisvas, beveik be kablelių, taškų ir be paragrafų, kurie kartais pradedami mažosiomis raidėmis. Sąmonės srautas lekia be sintaksės stabdžių, kaip avangardinėj poezijoj. Štai pavyzdys, kur iš taikos meto arklių lenktynių po dvitaškio pereinama staiga į karo metus, kai vokiečiai sunaikina kavalerijos eskadroną, staiga apšaudydami:

... maži arklių sijonėliai ir jų jojikai bloškiami atgal netvarkoj vienas į kitą, lygiai kaip šachmatų figūrėlės griūvančios lyg domino kaladėlės kai garsas atėjo su tuo mažyčiu laiko uždelsimu po šio reginio atrodė kaip tuščiavidurių figūrėlių skambtelėjimas būgnijantis krentantis vienas po kito ant šachmatų lentos

(Nukelta į 2 psl.)

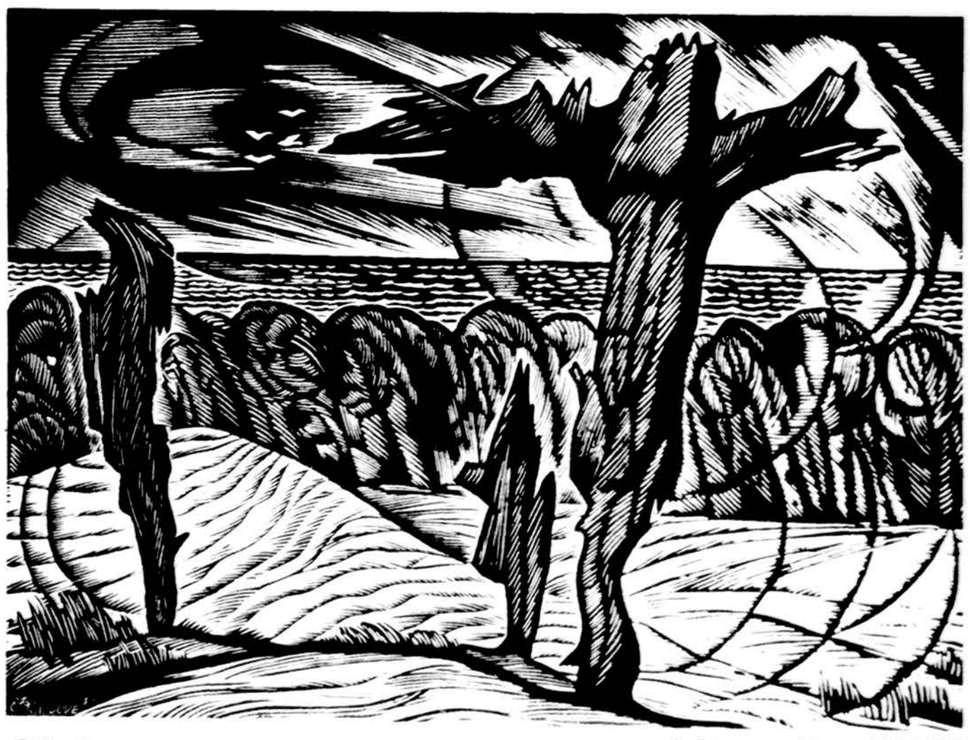

P. Rauduvės grafika

Audringos praeities paminklai. 1977

Platus dr. Juozo Meškausko žvilgsnis į medicininę praktiką

Dr. Juozui Meškauskui yra suteiktas Šv. Silvestro ordinas, kuris jam bus įteiktas Lietuvių gydytojų draugijos suvažiavimo proga Darbo dienos savaitgalyje.

Dr. Juozas Meškauskas yra tokio pobūdžio daktaras, kad jis uoliai praktikuoja mediciniškąpagalbą ligi savo vėlyvo amžiaus, tačiau jis yra mediciniškas kažkaip platesne prasme. Jam rūpi ne tik tiesioginis jo pacientas, kuri jis rūpestingai priima ar lanko, bet jam rūpi taip pat sveikatos būklė visoje lietuvių tautoje. Šio jo rūpesčio liudijimas yra baigiama spausdinti jo lietuviškos medicinos istorija, kuri apims net 900 puslapių. Tai bus dokumentavimas tos Lietuvos nepriklausomo gyvenimo srities, apimantis ne vien mediciniškų studijų sritį, bet ir visą sveikatos globos organizaciją Nepriklausomoje Lietuvoje.

Į mediciniška savo veiklą dr. Meškauskas žiūri kaip į pašaukimą. Nuo 1941 iki 1944 metų jis buvo Vytauto Didžiojo universiteto medicinos fakulteto dekanas. Nepaisant nacių okupacijos formalaus universiteto veiklos sustabdymo, jis nesiliovė davęs užskaitus medicinos studentams, taip sudarydamas daugeliui jaunų lietuvių daktarų galimybę be pertraukos tęsti savo studijas Vokietijoje. Ši drąsi daktaro Meškausko veikla susilaukė gero visuomenės vertinimo, tačiau už tai jis neišvengė okupacinės valdžios arešto.

Dr. Juozas Meškauskas yra gimęs 1906 m. liepos 21 d. Vaješių kaime, Anykščių valsčiuje. Baigė Ukmergės gimnazija ir VDU medicinos fakultetą. 1933 metais apgynė daktaro disertaciją apie skrandžio ir dvylikpirštės žarnos ligas. Medicinos mokslus gilino Berlyne ir Vienoje.

Platesnis žvilgsnis į gydytojo uždavinius ir mediciniškas problemas pastebimas pas dr. Meškauską nuo seno. Viena iš šio dėmesio apraiškų yra jo uolus dalyvavimas steigiant ateitininkų tarpe gydytojų „Gajos" korporacija. Ir šioje gydytojų grupėje jis ėjo veiklus ligi šiol. Šį pavasarį jis Chicagos gajininkams skaitė paskaitą apie atominės energijos problemas tarptautinėje medicinos praktikoje. Jam kelia rūpestį ne tiek šiuo laiku iškylančios naujos ligos ir naujų vaistų reikalingumas joms gydyti, kiek tam tikras klaidingas požiūris į žmogų ir į gydytoją, kurį energingai pasauliui perša Sovietų Sąjunga. Gydytoją ten norima suprasti tik kaip valstybinės politikos įrankį. Rūpestingai sekdamas literatūrą ir stebėdamas mediciniškąpraktikądabar Lietuvoje, dr. Meškauskas tai yra išskaitęs ir iš medicinos daktarų priesaikos, Sovietų Sąjungoje įvestos 1983 metais. Toje priesaikoje yra ryškus įpareigojimas daktaro politinės sistemos tarnybai. Tai praktiškai pasireiškia psichiatrinių ligoninių padarymu baudžiamosiomis institucijomis. Turėdamas tai prieš akis, dr. Meškauskas kvietė laisvus lietuvius gydytojus organizuotu būdu atkreipti Amerikos gydytojų ir visuomenės dėmesį, į kokius pavojus veda sovietiškai suprasta medicina. Ši dr. Juozo Meškausko paskaita buvo išspausdinta *Drauge* 1987 m. gegužės mėn. 19-21 d.

Dr. Juozas Meškauskas, kongreso rengimo komisijos pirmininkas, atidaro Ateitininkų Federacijos kongresą 1985 m. rugpjūčio mėn. 30 d. Chicagoje.
Nuotrauka Vidos Kuprytės

Jungtinėse Amerikos Valstybėse šiandien mes susitinkam su kito pobūdžio problema. Tai yra santykis tarp gydytojo ir paciento. Į šiuos santykius čia kažkaip išliaužia kaltės ir pelno motyvai. Gydytojo ir paciento santykiai kažkaip perėjo į baudžiamąją sritį ir į pasipelnymo sritį. Šitų požiūrių atsiradimas gydytojo ir paciento santykyje yra taip pat svetimas reiškinys šiems santykiams. Tą svetimumą jaučia ne tik pacientai, bet ir medicinos daktarai.

Dr. Juozo Meškausko lietuviškos medicinos studija galbūt galėtų veikti kaip paskatinimas ieškoti naujų principų gydytojo ir paciento santykiams ir JAV. Trumpame Lietuvos nepriklausomybės laikotarpyje ir palyginti kukliose ekonominėse sąlygose gydytojo ir paciento santykis buvo išlaikytas garbingame humanistiniame lygyje. Kad daktaras yra paciento draugas reikia bet kuria kaina išlaikyti. Nei pacientas neturi žiūrėti į daktarą, kaip į pelno ieškotoją, nei daktaras neturi į pacientą žiūrėti kaip į tokį, kuris jam už gerą darbą gali atsilyginti byla teisme.

Vertą dėmesio bruožą dr. Juozo Meškausko charakteristikoje sudaro jo katalikiškas tikėjimo praktikavimas. Daugeliui daktarų šio šimtmečio pradžioje medicina ir religinė praktika buvo nesideriną dalykai. Jaunas dr. Meškauskas išsyk rado organišką jų saryšį. Jam medicininė praktika ir religinė praktika išsyk jungėsi į vieną derinį, bet nesusimaišė. Jis nepasidarė mistiku, kad išnyktų daktaras. Jis žinojo labai gerai, kad mediciniška pagalba yra reikalinga ir labai tikinčiam žmogui. Bet iš kitos pusės jis nesiėmė mediciniškų ar biologiniu metodu išspręsti visas žmogaus problemas.

Turint tai prieš akis, į Šv. Silvestro ordiną suteikimą dr. Juozui Meškauskui galima žiūrėti kaip į tinkamą jo veiklos įvertinimą iš Katalikų Bažnyčios vyriausio autoriteto pusės.

V. Bgd.

Naujos knygos

• **Algirdas Landsbergis. CHILDREN IN THE AMBER PALACE.** Daphne, Alabama: Legerete Press, 1987. Kaina – 8.50 dol., su persiuntimu 9.25 dol. Gaunama pas leidėjus: Legerete Press, Post Office Drawer 1410, Daphne, Alabama 36526.

Algirdo Landsbergio trijų veiksmų drama „Vaikai gintaro rūmuose", laimėjusi 1981 metų JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros tarybos skelbtąjį dramos konkursą ir 1985 metais išleista Ateities literatūros fondo, dabar išversta į anglų kalbą ir išleista amerikiečių leidyklos. Tai jau ketvirtoji mūsų dramaturgo pjesė išleista angliškai. Apie šią dramą kritikas Vytautas A. Jonynas šiose skiltyse rašė, jog tai yra „brandus daugeliu atžvilgių kūrinys... (kurio) pirmuoju išskirtinumo požymiu būtų tai, kad jau siužetine prasme tai tipingas egzilei literatūrinis veikalas... Du dalykai bematant sužavi ‚Vaikai gintaro rūmuose' skaitytoją. Visų pirma – vaizduojamo pasaulio tikroviškumas, jaunosios kartos profilio autentiškumas. O antra – pjesės kompozicijos tvirtumas ir jos sceniškumas. Viskas čia apskaičiuota, saikinga, tikslių proporcijų, nelyginant architektūriniam paminkle". Išvadoje: „... vien todėl, kad (joje) esama to drumsto švytėjimo, panašaus į nuodingus opalo atšvaitus, to ‚karšto epochos alsavimo', naujoji Landsbergio pjesė žavi skaitytoją savo sceniškumu ir menine tiesa" (*Draugas*, 1985 m. spalio mėn. 12 d.). Reikia džiaugtis, kad mums taip opūs lietuviškosios šio šimtmečio egzilės klausimai, išvertus šią Algirdo Landsbergio pjesę į anglų kalbą, dabar tampa įvesti į mūsų gyvenamo krašto literatūrą. Tai lietuvio rašytojo meninis įnašas į nuolatinį amerikiečių kultūros rūpestį aprėpti daugelį į šio krašto gyvenimą įsijungiančių iš viso pasaulio ateinančių patirčių ir tokiu būdu geriau susivokti daugialypiame, bet vis dėlto bendrame gyvenimo procese.

Children In The Amber Palace

Algirdas Landsbergis

• **Antanas Jonas Van Reenan. LITHUANIAN DIASPORA: KOENIGSBERG TO CHICAGO.** Ph. D. dissertation. The University of Chicago, 1986. Disertacijos kopijos gaunamos iš University Microfilms International, 300 North Zeeb Road, Ann Arbor, Michigan 48106, tel. (800) 521-3042, Michigano valstijoje: (313) 761-4700.

Antanas Adomėnas (Van Reenan) 1986 metais Chicagos universitete apgynė disertaciją „Lietuviškoji diaspora: nuo Karaliaučiaus iki Chicagos" ir gavo istorijos mokslų daktaro laipsnį. Jo disertacija yra iškarpa Antrojo pasaulinio karo išvietintųjų lietuvių istorijos, kuri ribojasi Chicagon nuo 1948 iki 1952 metų atsikėlusių lietuvių patirtimi. Naujuosius ateivius ženklino diasporos mentalitetas. Jų vaikai ir vaikaičiai tačiau išsivystė į angliškai kalbančius amerikiečius, išlaikančius Romos katalikų tapatybę.

Norint nušviesti šią kaitą, disertacija pradedama skyriumi apie lietuvių tautiškumo šaknis 19-tame amžiuje. Toliau svarstoma pirmoji lietuvių ateivių į Chicagą banga (1867-1914). Daugiausia ūkininkų kilmės, jie skyrėsi nuo išsimokslinusių profesionalų, kurie vyravo vėlesniųjų, pokario ateivių tarpe. Tarp šių dviejų grupių išsivystė kultūrinis sankirtis. Disertacija nagrinėja, kaip naujieji ateiviai steigė savas institucijas ir taip pat perėmė savo pirmtakų įsteigtąsias.

Laimėtojai bandė savo antiasimiliacinę ideologiją perteikti savo vaikams. Todėl „Lithuanian Diaspora" nagrinėja institucijas, kurios buvo skirtos pakeisti asimiliacijos kryptį. Atvykus į šį kraštą, Ateitininkų federacija, katalikų akcijos sąjūdis, apsiginklavęs asimiliacijai priešinimosi ideologija, persitvarkė 1949 metais. Jau 1951 metais išeiviai sukūrė Pasaulio Lietuvių Bendruomenę ir pradėjo šeštadieninių mokyklų sistemą lietuvybei pratęsti. Lietuvių Fondo sukūrimas 1961 metais bendruomenei suteikė finansinį užnugarį. Pradedant 1967 metais, vyraujantieji išeivijos vadai pradėjo vesti bendruomenę į Amerikos politiką ir skatino etninę orientaciją.

Lietuviškosios išeivijos ir Ateitininkų federacijos gyvastingumas tačiau ne tiek parėjo nuo pajėgumo kurti institucijas lietuvybei išlaikyti, kiek nuo sugebėjimo derinti vyraujantį amerikietiškąjį credo principinėje plotmėje. Kad tai nebuvo sėkmingai daroma, liudija statistika, surinkta apie Chicagos lietuviškąsias šeštadienines mokyklas ir jaunimo organizacijas. Nepajėgumas perteikti savo ideologijos supratimą ateinančioms kartoms, kartu su negalėjimu suprasti pagrindinių amerikiečių tautiškumo dėsnių, sukūrė sąlygas progresyviai išeivijos degeneracijai į vieną iš JAV etninių grupių, turinčių Romos katalikų tapatybę.

Reikia džiaugtis naujausia moksline studija apie lietuvių imigraciją į JAV, kaip ir nauju lietuviu istoriku, įsigijusiu daktaro laipsnį. Antano Adomėno mokslinis darbas tyrinėja dar labai mažai nagrinėtą lietuvių imigracijos tarpsnį – pokario išeivių sąlygas, veiklą ir mentalitetą. Tačiau jo disertacijoje vystomi argumentai kelia ir klausimų. Diskutuotinos būtų kai kurios autoriaus išvados: pvz., ar tikrai Amerikos lietuviai nepajėgė perprasti gyvenamo krašto politinių ir kultūrinių dėsnių? Jo minimas Lietuvių Fondo įsteigimas, kaip tik atrodytų, buvo JAV kultūrinio gyvenimo finansavimo metodų imitavimas; taip daro JAV žydai su nepaprasta sėkme, taip daro ir kitos specialių interesų kultūrinės grupės – ir tai nelaikytina desperacijos, o greičiau kultūrinio sumanumo ženklu. Dėl lituanistinių mokyklų mokinių skaičiaus mažėjimo, ar atsakingas spartėjantis nutautimas, „ideologijos" atmetimas, ar galbūt daugiau paprastas demografinis visų JAV ir net viso pasaulio poslinkis į mažesnį prieauglį? Teiginys apie lietuvių išeivijos degeneraciją į paprastą Amerikos etninę grupę išleidžia iš akių nors labai subtilų, bet abipusiai reikšmingą išeivijos kultūrinį santykiavimą su Lietuva, o tai galėtų modifikuoti ir gerokai negatyvias autoriaus išvadas. Galima būtų suabejoti ir kai kurių disertacijoje vartojamų terminų tikslumu: „Lithuanianism" skamba kaip per daug nuogas „lietuvybės" ar „lietuviškumo" vertimas į anglų kalbą – gal šią sąvoką buvo galima kaip kitaip išreikšti, nes toks žodis dar nėra prigydytas angliškoje mokslinėje literatūroje. Rimtesnis klausimas būtų, ar „ideology" (nors ir ateitininkų) galima naudoti kaip atitikmenį išeivijos lietuvių tautinėms aspiracijoms, ir visa tai ką jos suponuoja, apibrėžti (ypač atsižvelgiant į ideologijos sąvokos konotacijas amerikietiškame intelektualiniame pasaulyje). Linkėtina, kad tai būtų istoriko Antano Adomėno tik pirmas stambus mokslinis darbas ir kad jis praturtins savo tolimesniu įnašu šią lietuvių istorijos studijų sritį, atsiribodamas palengva nuo jo žvilgsnį dabar dominuojančios tam tikros JAV kultūrinės politikos ir jos ideologijos, kuriai atstovauja kai kurios JAV akademinės sferos. Labai sudėtingą lietuvišką patirtį šiame krašte tyrinėjant ir vertinant, kaip ir visus bendruomeninius junginius studijuojant, šalia mokslininkui būtino atsajumo, reikalinga galbūt taip pat ir perspektyva „iš vidaus" – kitaip yra pavojus, kad liks neužgriebti patys esminiai kurios nors kultūros istorijos bruožai.

Kultūrinė kronika

• **Antanui Maceinai** prisiminti akademija rengiama sekmadienį, rugsėjo 20 dieną, Jaunimo centro didžiojoje salėje, Chicagoje. Popietė prasidės šv. Mišiomis 1 val. p.p., po to bus kavutė, o 3 val. – akademija. Dr. Juozas Girnius skaitys paskaitą „Maceinos asmuo ir mąstymas", prof. dr. Kęstutis Skrupskelis – „Blogio problema Jobo dramoje", o poetas Kazys Bradūnas stabtelės prie Antano Jasmanto – Antano Maceinos poetinės kūrybos.

• **Tomas Venclova** liepos 19 dienos *The New York Times Book Review* numeryje recenzuoja Jan Vladislav redaguotą knygą *Vaclav Havel: Or Living in Truth* (Boston: Faber and Faber, 1987). Žymus Čekoslovakijos dramaturgas Vaclav Havel nepasitraukė iš tėvynės po sovietinės invazijos 1968 metais. Likdamas ištikimas sau, jis betgi užmokėjo didelę kainą: jam buvo uždraustas teatrinis darbas, jo knygos pašalintos iš bibliotekų, jis pats smulkiais būdais valdžios persekiojamas. Recenzuojama knyga susideda iš šešių Havelio esė ir 16 įvairių tekstų, parašytų jo draugų ir gerbėjų. Paties Havelio raštai pateikia išmintingą ir detalią analizę dabartinių sąlygų Čekoslovakijoje ir sovietiniame bloke aplamai. Tomas Venclova pažymi, kad Havelis mums parodo visuomenę, neturinčią ateities, nei praeities, nei istorijos, netgi nei geografijos – visiškai

Vaclav Havel

banalią ir provinciškąvisuomenę, kur savisaugos žygiai ir beprotiškas antros rūšies vartotojiškų malonumų medžiojimas suteikia vienintelį prasiblaškymą. Iš žmonių atimama jų savimonė, jų atsakomybė ir pats žmogiškiausias iš pojūčių – laiko pajauta. Tačiau Havelio pagrindinis pareiškimas, anot Venclovos, yra viltingas – kadangi ir šitokiomis sąlygomis yra žmonių, kaip ir pats Vaclav Havel, kurie, gyvendami tiesoje, sugrąžina prasmingą gyvenimą, peržengiantį dabartinę padėtį. Tai Rytų Europos dovana pasauliui ir didelis vilties šaltinis mums visiems.

• **Jane Sahlins,** Chicagos Tarptautinio teatro festivalio direktorė, kartu su savo vyru Bernard Sahlins (jie abu yra šio festivalio steigėjai ir organizatoriai) šiuo metu ieško dėmesio vertų pastatymų ateinančių metų gegužės mėnesį įvyksiančiai antrajai teatrinei ekstravaganzai Chicagoje. Liepos mėnesį jie lankėsi Vilniuje stebėti visa Lietuvos Jaunimo teatro repertuarą. Kartu su jais vyko Alley Theatre atstovai iš Houston, Texas, kurie jau yra susitarę pasikeisti spektakliais su šia Lietuvos teatrine trupe, laikoma viena iš geriausių Sovietų Sąjungoje.

• **Bradley R. Strahan,** lietuvių kilmės amerikietis poetas, ieško į anglų kalbą išverstos išeivijos lietuvių poezijos savo ruošiamai antologijai. Būdamas pats iš dalies lietuvis, jis itin norėtų, kad antologijoje būtų atstovaujama ir lietuvių poetų kūrybai. Jis yra literatūros leidėjas ir šiuo metu ruošia tarptautinio literatūros žurnalo *Visions* specialų numerį, skirtą egzilės poetams. Jo adresas: Bradley R. Strahan, Editor/Publisher, Black Buzzard Press, 4705 South 8th Road, Arlington, Virginia 22204.

• **Edita Nazaraitė,** Edmonton, Alberta, gyvenanti poetė ir dailininkė, šiuo metu iliustruoja naują Algirdo Gustaičio knygutę vaikams iš jo serijos „Algis Trakys ir taksiukas Šleivys".

• **Dail. Ados Korsakaitės-Sutkuvienės** pluoštinės bareljefinės skulptūros kūrinį „Upių deivė" Cicero-Berwyn Fine Arts Council padovanojo Morton kolegijai, Cicero, Illinois. Jis buvo įteiktas kolegijai birželio 9 dieną, dalyvaujant Cicero miesto savivaldybės pareigūnams John S. Kociolko ir Alice Darda bei Cicero-Berwyn Fine Arts Council direktorei Evelyn Taucher, o taipgi pačiai dailininkei. Kūrinys bus išstatytas Morton kolegijos bibliotekoje.

Dail. Ada Korsakaitė-Sutkuvienė prie savo kūrinio „Upių deivė", Cicero–Berwyn Fine Arts Council padovanoto Morton kolegijai.

• **Kavalerija modernaus karo audroje**

(Atkelta iš 1 psl.)

tokiu būdu: tak-tak-tak-tak-tak koncentruoti šautuvų driokstelėjimai atrodė tankėjo ir tada virš mūsų sugrojo nematomos gitaros stygos audžiančios nematomą grandinę mirtino šilkinio perplėšto oro taipgi aš niekad neišgirdau komandos riksmo matydamas tik lavonus prieš mane krentant vis arčiau ir arčiau...

Šioje knygoje aprašytas didžiulis, nepramatytas karinis pralaimėjimas prancūzų istorijoje, apie kurį oficialiai buvo vengiama rašyti ir ką nors sukurti, sakoma romane. Pralaimėjimai „neskanūs", bet juose kentėjo žmonės ir pats autorius. Šis veikalas dabar lyginamas su Tolstojaus *Karu ir taika* ir jis prisidėjo, kad jo autorius Claude Simon, kartu su kitais savo raštais (*Žolė, Triptikas, Vėjas, Rūmai* ir kt.), laimėtų 1985 metų Nobelio literatūros premiją. *Flamandų kelias* buvo parašytas 1960 metais ir yra išverstas į anglų kalbą ir turbūt kitas kalbas.

Prancūzų romanistas Claude Simon gimė 1913 metais Tananarive, Madagaskare. Mokėsi Prancūzijoje ir Anglijoje. Studijavo tapybą, kuri išliko vienu iš jo gyvenimo pagrindinių interesų. 1930-tųjų dešimtmetį plačiai keliavo po Europą, daug laiko praleisdamas Ispanijoje civilinio karo metu – iš čia kilo pasikartojanti jo kūryboje karo tema. Nuo 1940 metų, pabėgęs iš vokiečių nelaisvės, Simon atsidėjo rašymui, 1946 metais apsigyvenęs Pirenėjų kalnyne, kur taip pat veda vynuogynus.

„Aidinčių upių" aidai

EDITA NAZARAITĖ

Aldona Veščiūnaitė. **Aidinčios upės.** Eilėraščiai. Chicago: Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas, 1985. Knygos apipavidalinimas Viktoro Simankevičiaus. Spausdino Mykolo Morkūno spaustuvė. Tiražas — 500 egz. Kietais viršeliais, 80 psl. Kaina — 7 dol. Gaunama „Drauge".

*

Kas labiausiai patraukia, perskaičius Aldonos Veščiūnaitės antrąją poezijos knygą *Aidinčios upės?* Pirmiausia, poetinio žodžio elegancija. Savotišku grakštumu pasižymi ne tik eilės, bet ir kuriami įvaizdžiai: švelni nostalgija Lietuvai skyriuje „Dienų saulės"; liūdesiu atausti gamtos motyvai „Niuansuose", kur piešiami nykūs peizažai, o miesto simbolika naudojama pabrėžti disharmonijai su gamta; intelektualiniai apmąstymai skyriuose „Nesudrumsti ežerai" ir „Laiko erdvėje".

Tipiškas Aldonos Veščiūnaitės eilėraštis jungia gamtą, kultūrinį palikimą ir nūdienos simboliką. Taip pat sutiksime dažną nuotaikų palyginimą su muzika. Tai leidžia numanyti, jog Aldonos Veščiūnaitės poezija neretai yra įkvėpta muzikos, ir todėl neatsitiktinai minima nemažai žinomų kompozitorių vardų.

Aldona Veščiūnaitė

Knygoje *Aidinčios upės* rasime daug gražių, meistriškų išsireiškimų, žavių palyginimų, pvz., *aukštoj žolėj paskendęs tiltas; plyšta žemė daigais — disonansais išgąsdina* („Nuskendęs miestas"); *popietę užmerkia vakaras* („Popietė") arba *eilėm prabyla Antika* („Kolonos saulėje"). Neretai kultūrinės idėjos asocijuojamos su gamtos dėsniais: *suraustoj žemėj / nespėjusi / užaugt žolė / šaknis vėjo srovėj / skalauja* („Neryškios spalvos"); *krenti / į erdvę / bedugnį / dangų / pasitinka / tingūs / milijonai / metų* („Demetrijui"). Veščiūnaitės poezijoje neerzina šiurkštūs epitetai, nėra dirginančių apeliacijų į šiuolaikiškas socialines problemas, į mūsų snaudžiančią sąžinę.

Aldona Veščiūnaitė yra aiškiai nuotaikų poetė, ne idėjų. O poetinę nuotaiką, kaip ir kitokią nuotaiką, yra beveik beprasmiška apibrėžinėti kokiais nors prozaiškais žodžiais — tam ir yra eilės. Jos poezija išjaučiama širdimi, nemėginant suvokti racionaliai. Kaip ir abstrakto paveikslus yra sunku suprasti intelektualiai — vadovaujamasi daugiau jausminiais išgyvenimais — lygiai kaip suvokiant muziką.

Manyčiau, kad aplamai poezija nėra vienalytė. Žinoma, kiekvienas apibrėžimas riboja ir nepalieka erdvės kūrybingumui, kas meninėje kūryboje yra netoleruotina, bet vis dėlto galima išskirti kelis esminius poezijos atspalvius: muzikinė poezija, kuri tiesiogiai veikia skaitytojo jausmus; intelektualioji, apeliuojanti į mūsų protą, ir vaizdinė, kuri piešia įvaizdžius mūsų vaizduotėje, tarsi spalvas dėsto ant baltos drobės. Žodžiu, poezija nesibijo giminiuotis su kitais menais, tuo būdu tik praturtėdama savo išraiškos priemonėm.

Turbūt nesuklysiu, *Aidinčių upių* knygelę priskirdama muzikinei, abstrakčiajai poezijai. Nors šios knygos eilėraščiuose yra liečiamos gana opios, svarbios ir labai šiuolaikiškos problemos, tačiau Aldonos Veščiūnaitės nepavadinsi tragiškos prigimties poete. Netgi skaudžiausiuose jos eilėraščiuose slypi tegul kartais ir kiek melancholiška, bet visgi — ramybė. Skaitydama bet kokią poezijos knygą, mėgstu išsirinkti geriausią eilėraštį. *Aidinčiose upėse* tai padaryti buvo sunku, nes kokybiškai visi eilėraščiai gana tolygūs, nė vienam nestinga meninės įkrovos ir įtaigos. Nors visi posmai yra aukšto lygio, bet pasigendi ko nors iškilesnio, tegul ir šalia esančių silpnesniųjų sąskaita.

Knygos apipavidalinimas ir iliustracijos (dailininko Viktoro Simankevičiaus) taip pat nestokoja poetikos ir elegancijos, nors jų mechaniškumas kartais dvelkteli šaltuku.

Aldona Veščiūnaitė

MEDŽIAI KARALIAI

Neištariamas
dvelkimas vėjo
ryto laisvėje.
Dienos atsiskleidimas
žingsnių laiptuose.
Kai medžiai
užkariauja erdvę,
lietaus ir
vėjo dali,
kai geria
galingu liemeniu
saulę.

Medžiai karaliai
aisčių žemėj
ilgai karaliaukit.

KASDIEN UŽRAŠOMAS

bokštų srovenimas
Vilnelėj
kasdien užrašomas
rytinėj saulėj

pilies akmenys
su lietum šnekasi
dengiasi samanom

per dienas suokia
beržai kalnelyje:
tos upės niekad
nepaliks
krantų švytinčios žemės

NUSKENDĘS MIESTAS

Nuskendusio miesto ilgai
negalėjom rasti. Tiek metų!
Prigludę prie žemės
klausėm:
lyg dainos
skambesiai,
begalinės marmuro salės,
aidinčios, tviskančios upės,
negęstančios prieblandos
tekančios tuneliais,
fantastiškų medžių alėjos,

dar tik pirmus sąsiuvinius
rašo
šviesiaplaukis Bachas
po vėjuota liepa,
laibakojės mergaitės
plevėsuojančiais plaukais
užklostę audimais pievas
gėlynuose muzikuoja,

Europą apkeliavęs
kubistas muzikas Prokofiev
nusileidžia
gimtajame krašte,
šuoliais perbėgęs —
beržynuose paukščiai skardenasi
plyšta žemė daigais —
disonansais išgąsdina,

viršuj kalnelyje
po žaibuojančia vaivorykšte
Andrea Palladio keturias knygas
rašo,
įėjęs pro vartus šiurkštaus
akmens
atrasi tęstinumą,
bekraštį miestą,
langus pavasariui

mes niekad nenutolstam,
daiktai ir atspalviai, vardai
tie patys:
aukštoj žolėj paskendęs tiltas
saugo vakarą, gėlių kalbėjimą, kylančias
saulėn gatves.

PILĖNŲ KALNAS

Alsuoja Nemunu
Pilėnų kalnas,
alsuoja, aidi
girios.

Žvalgėsi šviesūs
augaloti aisčiai,
žirgus savo kalbino.
Pilies sienas
aukštino,
pečiais rėmė,
dainoje garsino.

Giriom vilnijo
aidas,
aukštą dangų
skaidrino.

Bet kirto priešas
žvangantis
šaltu metalu.

Žirgai akim žvaigždėtom,
pilis ir šviesūs aisčiai
saulėlydžio žaron
nukrito,
sudegė saulėj.

Alsuoja Nemunu
Pilėnų kalnas,
gilia tamsa alsuoja
girios.

NERYŠKIOS SPALVOS

plieniniai debesys
skandina
žalią spalvą

slopina
skambius akmenis
ir paukščių klegesį

suraustoj žemėj
nespėjusi
užaugt žolė
šaknis vėjo srovėj
skalauja

DEBESYS VĖJUOTI

spalvotom
juostom
bėga
debesys
vėjuoti
nešasi miestus
sielius

lig pat žemės
šaknų
nusėda žodžiai
žemėti
tamsiavidurės
laiko
gėlės

KĄ HERODOTAS MINI

Išverstas,
išmėtytas
šimtmečiais
rėmęs dangų
taurus
marmuras.
Žemėn
nusviestas.

Ko Herodotas
nepramatė,
į papirusą
neįrašė,
neįpasakojo,

sudužo,
skilo,
amžių jūron
skendo,
dilo.

O šiaurės
gintarą
saulės žvilgesiu
savo trečiojoj
knygoj
mini.

Nauji leidiniai

• **WORLD LITERATURE TODAY.** Vol. 61, no. 1 (Winter, 1987). A Literary Quarterly of The University of Oklahoma. Editor: Ivar Ivask. 110 Monnet Hall, University of Oklahoma, Norman, Oklahoma 73019. Žurnalas didelio liuksusinio formato, iliustruotas autorių nuotraukomis bei parinktais recenzuojamų knygų viršeliais, išeina keturis kartus per metus, kiekvienas numeris per 170 puslapių. Maždaug trečdalis numerio puslapių skiriama kurios nors vienos temos straipsniams, ar labiau kurio nors vieno pasaulinio garso autoriaus aptarimams. Kita dalis numerio tenka, galima sakyti, viso pasaulio literatūrų naujų knygų recenzijoms, iš kurių jau galima susidaryti apytikrį dabarties literatūrų globalinį vaizdą. Kiekviename numeryje būna recenzuojamos ir lietuviškos knygos, išleistos išeivijoje ir Lietuvoje. Asmeniškoji žurnalo prenumerata metams — 23, dvejiems metams — 40 dol., atskiro numerio kaina — 7 dol., įstaigoms metinė prenumerata — 35 dol., dvejiems metams — 56 dol.

Šio numerio korpusiniai straipsniai nėra sukoncentruoti apie kokią nora vieną literatūrinę problemą ir straipsniai nėra skiriami platesnei kurio nors autoriaus studijinei įžvalgai. Šį kartą dėmesį patraukia temų ir įvairių tautų autorių bei įvairių tautų literatūrinių bruožų spalvinga įvairovė.

Štai numeris pradedamas žvilgsniu į pastarąjį Nobelio premijos laureatą afrikietį Wole Soyinka. Karlio Racevskio straipsnis „Finding Our Roots in Exile: Folklore versus the Humanities" mums artimas tuo, kad operuojama latviška patirtimi ir latvių tautosakos pavyzdžiais bei analogijomis. Kituose straipsniuose užgriebiamos besarabų, italų, prancūzų, portugalų, suomių, nigeriečių, arabų ir brazilų literatūros bei jų autoriai.

Iš lietuviškų knygų šį kartą Rimvydo Šilbajorio recenzuojama dar 1985 metais Vilniuje suspėta išleisti Sauliaus Tomo Kondroto naujausia knyga *Ir apsiniauks žvelgiantys pro langą.* Kaip žinome, šios knygos autorius, ilgai nelaukęs, po šios knygos išėjimo pasitraukė į Vakarus ir šiuo metu gyvena Amerikoje.

(k. brd.)

• **LITUANUS** vol. 33, no. 2 (Summer 1987). Lithuanian Quarterly Journal of Arts and Sciences. Numerio redaktorius: Antanas Klimas. Administratorius: Jonas Kučėnas, 6621 South Troy Street, Chicago, IL 60629. Metinė prenumerata bibliotekoms ir institucijoms — 15 dol., kitiems — 10 dol.

Harvey E. Mayer tyrinėja Jules Levin tezę, kad bendrinė slavų kalba yra tik iranizuotas prūsų dialektas. Mayer parodo, kad slavų kalba nebuvo fonetiniu atžvilgiu iraniečių kalbos paveikta. William Wolkovich-Valkavičius straipsnyje „The Lithuanians of Arlington" meta žvilgsnį į mažą lietuvių koloniją Vermonte. Čia dauguma lietuvių dirbo Hale Company kėdžių fabrike. Arlingtonas yra lyg savotiškas JAV lietuvių istorijos mikrokosmas: čia atsispindi pragyvenimo rūpesčiai, noras įsikurti ir lietuvius skyrusios idėjinės srovės.

Jurgis Jankus savo novelėje „Iš namų" (From Home) jautriai aprašo ūkininko šeimos atsiplėšimą nuo savo sodžiaus. Andrius Blažys nežada trauktis ir stato slėptuvę savo šeimai — slėptuvės duobė tampa jo kapu, kai sprogstantis patrankos sviedinys jį užmuša. Sūnus Kęstutis ir duktė Petrutė pastato kryžių ant supilto kapo ir su motina ir likusia seserim išvažiuoja, nė klojimo durų neuždarydami, nes jau dabar kiti jas atidarys ir uždarys. Novelę labai sklandžiai į anglų kalbą išvertė Tadas Klimas. Štai tėvo žodžiai, kuriais jis reaguoja į motinos užvestą kalbą, kad reiktų bėgti vaikų labui, ir tarp žmonių vis tiek kaip nors nepražūtų: „Don't talk to me about your 'people'! As if anyone is waiting there with cakes. Run! Bolt! Go like crazy! Grab up your skirts and run! Like the freaky winds. You're all the same. Just run, just scatter everything along the sides. Everything! To the last crumb!" (psl. 38). Posakis „freaky winds" tikrai vykęs. Jonas Zdanys duoda penkis savo paties eilėraščius — ji mes pažįstame kaip vertėją, tai čia tikra ir maloni staigmena matyti jo paties poetinį veidą. Silvia Foti apybraižoje „Moving a Mountain" supažindina su Algimanto Kezio suorganizuota „Paroda '87" — šis *Lituanus* numeris ir puošiamas parodos dailininkų darbais.

Ypač turiningas šio numerio knygų recenzijų skyrius. Saulius Sužiedėlis įvertina Prano Čepėno *Naujųjų laikų Lietuvos istorijos* antrąjį tomą. William R. Schmalstieg supažindina su A. Sabaliausko *Baltų kalbų tyrinėjimai 1945-1985.* Thomas A. Michalski recenzuoja Alfonso Eidinto *Katalikų bažnyčios veikla prieš pažangų lietuvių visuomeninį judėjimą emigracijoje.* Tai 29 puslapių pamfletas, turbūt išleistas kokios nors ateizmo puoselėjimo kampanijos rėmuose. Recenzentas įvertina Eidinto įžvalgą, kad parapija buvo vienintelė legali bendruomenės organizacija caro laikų Lietuvoje, tad tokiu būdu lietuviams Amerikoje buvo natūralu burtis apie parapiją. Michalski taip pat mato Eidinto knygutėje tendenciją, kuri ryški Lietuvos komunistų veikėjuose: kooptuoti ar adoptuoti ankstyvosios emigracijos laisvamanius, kurie nebuvo nei komunistai, nei jų ideologiniai pirmtakai. Recenzentas knygutę įvertina teigiamai, tik pasigenda pirminių šaltinių (ypač anglų kalba) iš gausių emigracijos tyrinėjimų JAV. Baigia pastaba: „As in most contemporary homeland studies of emigration, the Western reader in particular must first wade through a plethora of ideological clutter to get to the substance of the study. One only wishes the author had chosen a less tendentious and to a degree, less belligerent sounding title" (psl. 80). Antanas Klimas pateikia grakščią *The Story of English* recenziją.

„Lituanus Data Bank" supažindina su Antanu Maceina (gaila tik, kad kiek susimaišyta teigiant, kad tremtyje jis buvęs *XX Amžiaus* ir *Aidų* redakciniuose kolektyvuose). Kitos žinutės skyriuje: Rein Taagepera apie 20 milijonų rusų karo žuvusių, Europos Tarybos rezoliucija apie Pabaltijo kraštų teisę į nepriklausomybę, estų mokslininkų protestas prieš naftos uosto statybą prie Talinno. Ilgesnė žinutė apie eilėraščių ciklą „Gilės ąžuolas", kuris gautas iš Lietuvos ir kurio tema kun. Antanas Mackevičius (ciklas neseniai spausdintas *Aiduose*). Supažindinama su *Aušros* 50 ir 51 numeriu bei *Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos* 71 numerio turiniu. Iš *Kronikos* sužinome apie kun. Juozo Zdebskio mirtį ir naują kratų bei areštų bangą.

• **MŪSŲ VYTIS** nr. 3-4 (1986) ir Nr. 1 (1987). Leidžia Akademinis skautų sąjūdis keturis kartus per metus. Administracija — Rita ir Rimantas Penčylos, 12617 South 73rd Court, Palos Heights, IL 60453. Metinė prenumerata — 7 dol., studentams — 4 dol., atskiro numerio kaina — 2 dol.

Paskutinį 1986 metų numerį redagavo ASS Vydūno jaunimo fondo III Visuomeninio darbo vasaros kursantai: Gailė Eidukaitė, Lina Meilytė, Renata Ramanauskaitė, Edis Sabas, Edvardas Tuskenis. Numeris skirtas žvilgsniui į Akademinį skautų sąjūdį praeities *Mūsų vyčio* puslapiuose. Perspausdinti 1959, 1962, 1963 ir 1978 metų numerių apžvalginiai straipsniai. Pateikiamas *Mūsų vyčio* buvusių redaktorių ir administratorių sąrašas. Surinktas įvykių pot-pourri „Iš ASS praeities" — tai 1951-1985 metų laikotarpio albumas, pradedamas 1985 metais ir žingsnis po žingsnio grįžtantis į praeitį. Numeris baigiamas „Sumuštiniu", su nuotaikingomis ištraukomis iš 1961, 1967 ir 1968 metų žurnalo juokų skyriaus.

Pirmasis šių metų numeris, redaguotas Ramunės Lukienės, pradedamas Broniaus Vaškelio straipsniu „Filisteris skautas išeivijos gyvenime", kuriame svarstomos filisterių veiklos galimybės. Bronius Kviklys rašo apie 1986.IX.18 Bostone mirusią Sibiro kankinę ir ASD narę Eleną Juciūtę. Straipsnis iliustruotas Sibiro kalinių ir tremtinių gyvenimo nuotraukomis, kurios darytos po Stalino mirties, kada kalinių būklė buvo pagerėjusi. Antanas Dundzila recenzuoja Bronislavos Kerbelytės knygutę *Liaudies pasakos prasmė.* Skyriuje „Jaunimas svarsto" Gailė Eidukaitė, Lina Meilytė, Renata Ramanauskaitė ir Edvardas Tuskenis dalijasi su skaitytojais savo žvilgsniu į profesinę ateitį, o Dana Didžbalytė svarsto „Ar dar apsimoka kovoti dėl lietuvybės išlaikymo lietuviškose šeimose?"

Puošniai atrodo penkių puslapių Arūno Tarabildos grafikos darbų įtarpas. Tai penki kūriniai iš ciklo „Vilniaus legendos". Skyriuje „Įvykiai ir pastabos" Edvardas Tuskenis rašo apie PLJS politinį seminarą Washingtone 1986 metų liepos mėnesį. R.L. duoda korespondencijas „Išpildytas Lituanistikos katedros pažadas", „Balzeko Lietuvių kultūros muziejus naujuose rūmuose" ir „Vakaras su Antru kaimu". Pristatomas ir akį pagaunantis 1986 metų Antro kaimo plakatas. Skyriuje „Mūsų pastogėje" sveikinamas tėvas Jonas Kubilius, SJ, 80 metų sukakties proga, supažindinama su dr. Romu Viskanta, kuriam Purdue universitete suteiktas pasižymėjusio profesoriaus titulas, o taip pat pažymimas 1985 JAV Lietuvių Bendruomenės mokslinės literatūros veikalo premijos laureatas Bronius Kviklys. Rita Likanderytė aprašo Chicagos ASS metinę šventę. Gailė Eidukaitė apžvelgia Vydūno Jaunimo fondo visuomeninio darbo vasaros kursus ir ASS šeimos savaitgalį Dainavoje 1986.VIII.15-17. Daug trumpų žinučių ir nuotraukų „Trumpai iš visur" skyriuje. Rasa Miliauskaitė duoda penkis eilėraščius. Numerį užsklendžia linksmas „Sumuštinis".

Stratfordo festivaly:

„Mother Courage" — Brechto karas prieš karą

ALFONSAS NAKAS

Scena iš Bertolt Brecht pjesės „Mother Courage", statomos šiemetiniame Stratfordo festivalyje: Susan Wright, vaidinanti Mother Courage.
Nuotrauka Michael Cooper

Dešimties spektaklių sekoj antruoju mačiau Bertolto Brechto „Mutter Courage" (1987 m. liepos mėn. 4. d.). Veikalas pastatytas didžiajame Festivalio teatre, vaidinti pradėtas gegužės 7, repertuare liks iki liepos 26. Režisierius — pats festivalio meno vadovas John Neville. Dailininkė Sue LePage, muzikas Berthold Carrière, apšvietimas Louse Guinand, šokiai John Broome.

Kai pernai, ruošdamasis į „The Resistible Rise of Arturo Ui" spektaklį, skaičiau knygą, ji man atrodė baisiai nuobodi. Bet spektaklis, tuomet Third Stage teatre, buvo vienas iš geriausiųjų. Dabar, prieš porą savaičių skaitydamas „Mother Courage", negalėjau atsigėrėti. Tempia du jauni vaikinai čigonišką dengtą vežimą — kantiną per „visą Europą", o jų narsi motina, kartu su kurčia sesute, sėdi tame vežime ir, kur tik sustoja, prekiauja labai reikalingais kasdieniniais daikteliais, geralais, viskuo, kas papuola. Prekiauja daugiausia su kariuomenių daliniais, nes visa tai — Šventojo, arba Trisdešimties metų karo laikais, 17-to šimtmečio pirmoje pusėje. Žūsta abu sūnūs, atsiskiria vienaip ar kitaip pristoję abu draugai, pagaliau žūsta ir duktė, o ji lieka toliau „savo karo kariauti", pati vežimo per suskurdusią, išbadėjusią Europą tempti. Dramos knygoje daug humoro, sarkazmo, išminties. Tikras pacifisto šedevras!

Gal todėl, kad per daug, dargi iš John Neville, tikėjausi, spektaklių teko truputį nusivilti. Ypač pradžia perdėm niūri, sunki, slegianti, lėtos slinkties. Pagrindinį vaidmenį atliekanti Susan Wright (Mother Courage), nors didelio talento aktorė — veteranė, klausytojui kenkia neaiškia tartim. Jos dukterį vaidinanti Anne Wright (ji — Susanos tikra sesuo) nebylės rolėj pasigėrėtina. Sūnaus Swiss Cheese vaidmeny Darcy Gordon nei per daug stiprus, nei menkas. Ryškiausias ir puikiausias iš šitos ketveriukės lieka Brent Carver, nedidelės sūnaus Eilif'o rolės vienoj vietoj sužibęs deimantu. Tai scena su švedų karo vadu (Stephen Russell), kurio buvo pakviestas pietauti ir degtinės gerti kaip narsus karys. Čia jis puikiai vaidina, ne tik sėdėdamas, grimasomis ir gestais, bet ir pašokęs ant kojų, švaistydamasis kardu ir dainuodamas. Ši scena žiūrovo atminty ilgai liks. Tarp būrio kitų kalbančių aktorių ryškiausias lieka James Blendick (The Cook), kuris šią ir kitas roles ne vaidina, bet gyvente gyvena, o jo aiškiausios tarties turėtų visi pasimokyti. Netoli atsiliko Richard Curnock (The Chaplain) ir Kim Horsman (kariuomenės prostitutė Yvette Pottier).

Buvo apstu butaforijos, įdomių (17-to šimtmečio) rūbų, gero grimo. Gal jausdamas kai kurių scenų nuobodumą, stagnaciją, režisierius bandė paįvairinti stulbinančiom dirbtinybėm. Viena jų — „tikras" mūšis, su tikrai baisiais sprogimais, ugnimi, dūmais. Kita — Nagasaki ar Hirošimos sunaikinimas, kurį rodė trijuose dideliuose ekranuose ir išvystė tokį garsą, kad beveik visi žiūrovai turėjo ausis užsikimšti (stebiuosi, kaip už tai dar nesulaukė skundų ir reikalavimų, kad liautųsi).

Nesakau, kad spektaklis nevykęs. Tik sakau, kad iš jo daugiau tikėjomės. Čia reikia specialių žiūrovų, kurie angažuojasi „už taiką bet kokia kaina". O tokių žiūrovų vis dar nėra gausu. Ir man lankantis Liepos Ketvirtosios popietę, kai Stratforde, it skruzdėlyne, knibždėjo amerikiečiai, į „Mother Courage" spektaklį atėjo gal tūkstantinė, nors Festivalio teatre gerokai per du tūkstančius kėdžių.

1987.VII.5

Chicagos teatruose

Lietuvaitė miesto centro scenoje

Chicagos miesto centre esantis pirmaujantis viešbutis Palmer House (17 East Monroe), kur sustoja daugelis atvykstančių įžymybių, turi ir scenos meniškąją programą. Dabar čia statoma muzikinė komedija „Expiring Minds Want to Know". Ją, su specialistų talka, sukūrė šešios moterys, kurios čia ir vaidina. Visos patyrusios aktorės ir gražiabalsės solistės. Mums įdomu, kad čia svarbų vaidmenį turi lietuvaitė Caron Buinis, Actors' Equity Association narė. Ji yra atvykusi iš New Jersey, bet jau ketverius metus gyvena Chicagoje. Studijas išėjusi Pennsylvanijos ir Nebraskos universitetuose, scenos darbui gerai pasiruošusi. Pats vaidinimas gyvas ir spalvingas, įjungtos melodijos iš Amerikos provincijos garsų, operų, moderniosios muzikos, sukasi apie romantiką, draugus, vaikus, politiką, su priemaišomis iš vadinamų „soap" operų. Stengtasi įvesti komiškų įtarpų.

Visos šešios aktorės gausiai dalyvavusios įvairiuose pastatymuose. Deborah Johnson reiškėsi televizijoje, baigusi Illinois valstybinį universitetą, Sue Le Duc Wiley dalyvavusi Michigano operos teatre. Režisierius Steve Scott yra dėstęs Loyola ir Northwestern universitetuose. Choreografė Lisa Leavitt septynerius metus dirbusi Indianos, Butler universitetuose. Dainų tekstus ir melodijas kūrė kompozitorius Mark Houston, pasireiškęs operos festivaly New Yorke, taipgi radijo programose.

Kostiumai ir aktorių laikysena kaip reikiant, tačiau tekste tiek purvo ir vulgarumo, kad nedrįstume šio pastatymo rekomenduoti.

Caron Buinis

AIDS tragedija

Vienas iš stipresniųjų Chicagos teatrų — Ivanhoe, 750 West Wellington, stato tragišką dramą „The Normal Heart". Čia vaizduojamas giliai skausmingas likimas tų, kurie susirgę AIDS liga. Kadangi ji daugiausia plinta tarp homoseksualų, tai pirmas veiksmas ir yra iš jų gyvenimo; jis labai atstumiantis savo vulgarumu dialoguose, nors nuosaikus aktorių veiksmuose. Antrasis veiksmas daugiau skiriamas išryškinti AIDS liga sergančių tragišką padėtį ir skaudžią jų mirtį. Tai labai galingas perspėjimas ypač jaunimui, kurio prisirinko pilnas teatras. Programoje atkreipiamas dėmesys, kad 1991 metais numatoma JAV jau būsiant 270,000 susirgusių AIDS, o mirusių šia liga per dešimtmetį net 179,000. Dramos vyksmas daugiausia reiškiasi dialogais, kurie nėra lengvai sekami, nors juose yra gana gausu humoristinių įtarpų ir publika dažnai prapliumpa juoku.

Dramą yra sukūręs Larry Kramer, stipriai pasireiškęs tekstų kūrimu filmams. Jis yra baigęs Yale universitetą, gyvena New Yorke. Aktoriai yra dalyvavę gausiuose pastatymuose. Lawrence Arancio dalyvavęs televizijoje, turi magistro laipsnį iš Goodman dramos mokyklos. Matt DeCaro dėsto jaunių aktorių grupėje Chicagos Menų akademijoje. Ann Dowd vaidinusi televizijoje, Ross Lehman ne vien vaidina, bet ir režisuoja, pats rašo dramas. Stephen Trovillion su magistro laipsniu iš Goodman dramos mokyklos. Lankytojai iš šio pastatymo išeina giliai susimąstę.

Juoz. Pr.

Nuomonės ir pastabos

Planas kaip šįmet baigti telkti LF ketvirtą milijoną

Šiuo metu Lietuvių Fondas turi 5,800 narių (pgl. *Draugo* 1987.6.27 kultūriniame priede Povilo Kiliaus straipsnį).

1. Manykime, kad šiuo metu pusė jų dar gyvi. Tad kiekvienas gyvas narys turėtume surasti dar bent po vieną naują šimtininką. Tokiu būdu 5,800 : 2 = 2.900; 100 dol. x 2900 = 290,000 dol.

Jeigu tik pusė gyvų narių surastų šimtininkus, tai ir tai susidarytų 145,000 dol. Ir jeigu tik pusė gyvų narių padidintų savo įnašus 100 dol., vėl susidarytų 145,000 dol.

2. Kiekviena Lietuvių Bendruomenės apylinkė, Šaulių kuopa, Savanorių kūrėjų, Ramovėnų, Ateitininkų, Skautų, Vyčių kuopos, skyriai ar kitaip pasivadinę vienetai prisideda patys po 100 dol. ir suranda dar po šimtininką.

3. Visų organizacijų ir klubų — Biržiečių, Pasvaliečių, Panevėžiečių, Kražiškių, Zarasiškių, Aukštaičių, Žemaičių, Dzūkų ir t.t. pirmuose šių metų rudens visuotiniuose susirinkimuose turėtų būti ne tik svarstomas LF vajaus reikalas, bet ir parinkti asmenys naujiems LF nariams verbuoti.

4. Geri dėdės 1949-1951 metais dykai atplukdė į šį kraštą mūsų brolių ir seserų apie 30,000. Jeigu tada buvome visi kiaurom kišenėm, tai šiandieną jau ir milijonierių pasitaiko, nekalbant apie rezidencijose gražiai įsikūrusius ar bent padoriuose „bangaluose". Tai į LF įsijungusių lyg ir per mažoka.

Tad petys gi į petį, na vyrai (žinoma, ir moterys), kas gyvas paklokim ant stalo Lietuvių Fondui bent po vieną šimtinę. Ir tai — ilgai nelaukdami.

Stasys Griežė
Dorchester, MA

„DRAUGO" PRIEDO VASAROS PERTRAUKA

Kaip ir kiekvienerių metų vasarą vieną mėnesį — šį kartą rugpjūčio — *Draugo* kultūrinis priedas neišeis. Pirmas poatostoginis *Draugo* kultūrinio priedo numeris bus 1987 m. rugsėjo mėn. 5 d.

Nauji leidiniai

• **PIRMIEJI ŽINGSNIAI.** 1987 m. birželio mėn. 6 d. Kristijono Donelaičio lituanistinių mokyklų mokinių laikraštėlis. Spaudai paruošia ir redaguoja — mokytoja Gražina Sturonienė. Finansuoja — Tėvų komitetas. Leidžiamas keturis kartus per mokslo metus.

Laikraštėlio viršelį su Lietuvos krikšto jubiliejaus ženklu nupiešė Aušrinė Bagdonaitė. Atsivertę laikraštėlį susipažįstame su pradžios mokyklą baigusiais — labai dailios jų visų Jono Tamulaičio padarytos nuotraukos. Baigusieji rašo apie savo šešerius metus lituanistinėje mokykloje. Andrėja Kabliauskaitė rašo apie lietuviškojo žodžio šventę, Dainius Brazaitis aprašo poeto Kazio Bradūno apsilankymą. Spausdinamas konkurse pirmąją vietą laimėjęs Rasos Dudėnaitės rašinys „Baltoji plunksnelė" ir Audros Šlenytės „Tolima kelionė". Taip pat randame daugelio mokinių kūrybinius bandymus, rašinėlius įvairiom temom ir piešinius — tai prasmingas mokslo metų užsklendimas, pasidalijant su kitais rimto mokyklinio darbo vaisiais.

• **AŽUOLINIŲ KRYŽIŲ KELIAIS.** Moksleivių metraštis, 1986-87 mokslo metai. Kristijono Donelaičio Aukštesnioji lituanistinė mokykla. Chicago, IL, 1987. 152 psl. Kaina nepažymėta.

Metraštį spaudai paruošė ir redagavo mokytoja Regina Kučienė. Spausdinimo darbe talkino Danutė Bindokienė. Viršelis Jono Maleiškos. Piešiniai: Rasos Dudėnaitės ir kitų jaunų menininkų. Nuotraukos: Jono Tamulaičio ir Rūtos Musonytės. Susipažįstame su dvidešimt pirmąja Kristijono Donelaičio Aukštesniosios lituanistinės mokyklos abiturientų laida, kuriuos metraštyje sutiksime daugelį kartų per jų rašinius, eilėraščius ir piešinius: Inga Balzaraitė, Raminta Bilutė, Dainius Brazaitis, Linas Buntinas, Rasa Dudėnaitė, Tauras Gaižutis, Gita Gilvydytė, Rasa Hollenderytė, Andrėja Kabliauskaitė, Linda Mikučiauskaitė, Petras Ramanauskas; Gailė Sabaliauskaitė, Aleksandras Tamulis, Marius Tijūnėlis, Paulius Vasiliauskas ir Lidija Viržintaitė. Metraštyje spausdinami mokinių literatūriniai rašiniai, komentarai, eilėraščiai. Aprašomi mokyklos mokslo metų įvykiai, o šalia aprašymų yra ir gausu nuotraukų. Metraštis duoda platų mokyklos darbo vaizdą ir bus malonus šių mokslo metų prisiminimas ir mokiniams, ir mokytojams.

Lietuviškų knygų leidyba angliškai

Nidos knygų klubo leidykla, veikianti Londone, Didžiojoje Britanijoje, jau yra išleidusi daugiau kaip 114 lietuviškų knygų. Šį darbą yra pasiryžusi tęsti ir toliau. Ateityje taip pat žada išleisti į anglų kalbą išverstas: Romualdo Spalio *Gatvės berniuko nuotykiai*, Alės Rūtos *Kryžkelė* ir Jurgio Gliaudos *Tornado*. Jų būtų spausdinama po 4,200 egzempliorių ir jos būtų platinamos per angliškų knygų platintojus ir Nidos knygų klubą. Vienos knygos išleidimas kainuotų apie 14,000 JAV dolerių, o visų trijų — net 42,000 dolerių.

Leidykla pagal dabartinį laikinį apskaičiavimą numato pajamų 162,000 dolerių. Grąžinus 42,000 dol. paskolą, 14,000 dol. likutis būtų panaudotas išleisti šioms lietuvių autorių knygoms angliškai. Leidykla kreipiasi į lietuvius skaitytojus, prašydama paskola prisidėti prie šio projekto, kuris būtų administruojamas Lietuvių namų akcinės bendrovės Londone (Lithuanian House, Ltd.). Paskola būtų ilgalaikė, be palūkanų, ir išmokama iš pajamų už parduotas knygas. Prisidėjusių pavardės, kaip mecenatų, būtų įrašytos išleidžiamoje knygoje.

Iki šiol lietuvių autorių knygų leidimą angliškai yra pasižadėję paskolomis paremti: Nidos knygų klubas, Didžiosios Britanijos Lietuvių sąjunga, Vydūno Jaunimo fondas Chicagoje, Bradfordo Lietuvių klubas Anglijoje, Alė Rūta, Jurgis Gliauda, A. Giedraitienė (rašytojo Antano Giedraičio našlė). Jų pažadėtos paskolos sudaro 17,300 dol. sumą. Dar trūksta 24,700 dolerių.

Yra paruoštas ir Nidos knygų klubo lietuvių autorių knygų angliškai platinimo projektas. Iš pradžių kiekvienos knygos būtų spausdinama po 1,000 egzempliorių, o vėliau — pagal pareikalavimą. Pirmąja laida numatoma išleisti po 4,200 egzempliorių. Po 200 kiekvienos knygos egzempliorių būtų išsiųsta nemokamai lietuviškai ir angliškai spaudai bei kitoms institucijoms. Jungtinėse Amerikos Valstybėse, Kanadoje, Australijoje ir kituose kraštuose knygos būtų platinamos per tų kraštų atstovus. Taip pat sudaryta ir Nidos knygų klubo lietuvių autorių knygų angliškai išleidimo pajamų ir išlaidų apyskaita. Visą šį knygų leidybos projektą koordinuojančios Lietuvių namų akcinės bendrovės Londone adresas yra: Lithuanian House, Ltd., 2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT, Great Britain.

Prieš trisdešimt metų „Margučiui" minint 25 metų sukaktį: (iš kairės) pianistas Andrius Kuprevičius, „Margučio" vedėja Lilija Vanagaitienė, smuikininkė Elena Kuprevičiūtė ir Metropolitan operos solistė Polyna Stoska. Šiemet minima „Margučio" radijo laidos 55 metų sukaktis.

Temos Santaros—Šviesos suvažiavime

Trisdešimt ketvirtasis Santaros-Šviesos federacijos suvažiavimas šiais metais vyks nuo rugsėjo 10 iki 13 dienos Tabor Farm, Sodus, Michigan. Suvažiavimo akademinėje programoje numatytos šios paskaitos:

Julius Šmulkštys — „Naujasis konservatizmas Amerikoje";

Kęstutis Paulius Žygas — „Kičo pergalė";

Rimvydas Glinskis — „Architektūros paminklų apsaugos ir jų restauracijos problemos Lietuvoje";

Violeta Kelertienė — „Tarp novelės ir romano — šiuolaikinė apysaka Lietuvoje";

Kęstutis Nakas — teatrinė programa: „Amžių nusikaltimas";

Ilona Gražytė-Maziliauskienė — „Feministinės literatūros kritikos problemos ir metodai";

Mykolas Drunga — „Moralinis kūrybingumas sisteminio amoralumo sąlygomis";

Birutė Ciplijauskaitė — „Tautinis sąmoningumas ir universali estetika dvidešimto amžiaus pradžios Lietuvoje";

Romas Misiūnas — „Krikščionybės įvedimo Lietuvoje šiandieniniai svarstymai".

Literatūros vakaro programa skiriama lietuvių moterų poečių kūrybai — čia dalyvaus ir pati jauniausioji išeivijos poetė Gintarė Remeikytė. Suvažiavimo metu bus naujų knygų, išleistų Algimanto Mackaus knygų leidimo fondo, sutiktuvės ir kitų kultūrinių įdomybių.

„Margučio" renginiai

„Margučio" rengiamas kompozitoriaus Stasio Šimkaus 100 metų gimimo sukakties minėjimas bus spalio 4 d. 3 val. p. p. Jaunimo centre, Chicagoje.

Paskaitas skaitys rašytojas Stasys Santvaras ir muzikė Loreta Venclauskienė. Stasio Šimkaus kūrinius atliks solistai Algirdas Brazis, Audronė Gaižiūnienė, Roma Mastienė ir Algis Valiūnas. Taipgi programos atlikime dalyvaus pianistas Manigirdas Motekaitis ir Emilijos Sakadolskienės diriguojamas „Dainavos" ansamblis.

„Margutis", minėdamas radijo laidos 55 metų sukaktį, paskelbė konkursą solo dainai parašyti, panaudojant lietuvių poetų kūrinius. Slapyvardžiu pasirašytas dainas prašoma siųsti iki 1987 m. rugpjūčio 15 d. šiuo adresu: Margutis, 2615 West 71 Street, Chicago, Illinois 60629. Prašoma prisiųsti uždarame voke (viršuje užrašant slapyvardį) savo vardą, pavardę, adresą ir telefono numerį.

Konkurso vertinimo komisiją sudaro: Petras Armonas, Danutė Liaugminienė ir Algis Šimkus. Pirmąjai premijai skiriama 400 dol., antrąjai — 300 dol., trečiąjai — 200 dol. Premijų įteikimas ir premijuotų dainų atlikimas bus šių metų spalio 24 d. „Margučio" sukaktuviniame pokylyje, Jaunimo centre. Irena Kriaučeliūnienė yra pakviesta vadovauti sukaktuvinio pokylio rengimo komitetui.

P. M.

• **Edmundas Jasiūnas. THE SECOND TRANSATLANTIC FLIGHT.** Chicaga: Felix Waitkus Album Committee, 1986. Spausdino Mykolo Morkūno spaustuvė Chicagoje. Viršelis ir aplankas dail. Petro Aleksos. Didelio formato, 198 psl. Kaina — 20 dol. Gaunama „Drauge".

Puošniai išleistas fotografinis albumas dokumentuoja Amerikos lietuvio leitenanto Felikso Vaitkaus transatlantinį skrydį iš New Yorko į Kauną 1935 metais. Ankstesnis Edmundo Jasiūno Dariaus ir Girėno 1933 m. transatlantinį skrydį vaizduojantis ir aprašantis albumas buvo išleistas 1984 metais.